

Ірина Сидорук,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Східноєвропейський національний університет,
імені Лесі Українки (м. Луцьк, Україна)

Iryna Sydoruk,

Candidate of pedagogical sciences (PhD), Associate
Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National
University, (Lutsk, Ukraine)

sudoryk_ira@ukr.net

ОСОБИСТІСНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ХАРАКТЕРИСТИКА СФОРМОВАНOSTI

PERSONAL-REFLEXIVE COMPONENT OF FUTURE SOCIAL WORKERS' SOCIAL COMPETENCE: CHARACTERISTIC OF FORMATION

У статті охарактеризовано особистісно-рефлексивний компонент соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників, представлено критерії, показники його сформованості, діагностичний інструментарій щодо визначення рівня розвитку досліджуваного компоненту. Наведено результати констатувального експерименту щодо визначення рівня сформованості особистісно-рефлексивного компоненту соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників. У результаті аналізу експериментальних даних виявлено переважно середній та низький рівні сформованості досліджуваного компоненту у переважній більшості студентів, що в свою чергу, потребує особливої уваги при впровадженні програми дослідно-експериментальної роботи з формування соціальної компетентності студентів.

Ключові слова: компетентність, соціальна компетентність, особистісно-рефлексивний компонент, майбутні соціальні працівники.

The problem of forming the social competence of the individual in today's rapidly changing and globalized world is quite urgent. The personality faces new challenges that it must overcome, new challenges that it must solve, find its way to life realization. If this problem also applies to a person who, in the future in his professional activity, helps to solve various problems of other people, it only increases the relevance of the problem.

The article describes the characteristics of the personality-reflective component of social competence of future social workers'. The author presented the criteria, indicators of competence formation. Diagnostic tools for determining the level of development of the studied component are disclosed. It is established that the personality-reflexive component of social competence of future social workers involves regulation of the process and result of realization of competence (presence of socially significant personality traits), developed ability to reflect their own social activity and activities of others. The criteria of personal structure are the degree of development of socially significant personality traits (mental, individual properties of a specialist, which determine the social competence of future social workers, internal needs) and abilities. The criteria for reflective substructure are completeness, the degree of development of the ability to reflect their own social activity and the activities of others. The results of the ascertaining experiment on determining the level of formation of the personality-reflexive component of social competence of future social workers are presented. The analysis of the experimental data revealed mainly the medium and low levels of formation of the studied component in the vast majority of students. This needs special attention in the implementation of the program of the formative stage of experimental work.

Key words: competence, social competence, self-reflective component, future social workers.

Постановка проблеми. Проблема формування соціальної компетентності особистості у сучасному швидкозмінному та глобалізованому світі є досить актуальною. Перед особистістю постають нові виклики, які вона повинна подолати, нові завдання, які вона повинна вирішити, знайти свій шлях для життєвої реалізації. Якщо дана проблематика стосується ще й особистості, яка має у майбутній своїй професійній діяльності допомагати розв'язувати різноманітні проблеми інших людей, це тільки підсилює актуальність даної проблематики.

У процесі дослідження структури соціальної компетентності майбутнього фахівця, ми з'ясували, що вона розкривається науковцями як динамічна, поліаспектна якість особистості, що розвивається упродовж життя, залежить від сфери діяльності, особливостей середовища, суб'єкта та його характеристик (вік, рівень знань, соціальний досвід тощо) та розуміння науковцями сутності поняття “компетенція”, “компетентність”, “соціальна компетентність”.

Враховуючи наукові погляди щодо структурних компонентів таких дослідників, як: Н. Борбич, О. Борисенко, О. Варецької, А. Демчук, І. Зарубінської, О. Леванової, О. Мінькіної, Т. Пушкарьової, С. Серякової, Н. Сівак, Р. Скірко та інших, ми виділили наступні складові досліджуваного феномену: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Зокрема, рефлексивний компонент до структури соціальної компетентності фахівця уводять: Н. Борбич, О. Варецька, Л. Єременко, І. Зарубінська, Н. Лавська, Т. Василюк; рефлексивно-прогностичний – Я. Баскакова, О. Леванова, Т. Пушкарьова, С. Серякова; емоційно-рефлексивний – Н. Ляхова; рефлексивно-перцептивний – А. Фатихова; особистісний – О. Борисенко, І. Зарубінська, О. Мінькіна, І. Шпичко; особистісно-професійний – О. Варецька; соціально-особистісний – О. Субіна. Варто наголосити на тому, що, розробляючи структуру досліджуваного конструкту, ми також ґрунтувалися на зміст понять “соціальна компетентність майбутнього соціального працівника” [2, с. 174–178], “компетенція” [3, с. 225–228] та “компетентність”.

Мета статті – висвітлити результати діагностики щодо сформованості особистісно-рефлексивного компоненту соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників.

Виклад основного матеріалу. Нами було встановлено, що особистісно-рефлексивний компонент соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників передбачає регуляцію процесу і результату реалізації компетентності (наявність соціально значущих якостей особистості), розвинену здатність до рефлексії власної соціальної діяльності та діяльності інших. А відтак, ми розробили критерії та показники особистісної і рефлексивної підструктур. Зокрема, критеріями особистісної підструктури є ступінь розвиненості соціально значущих якостей особистості (психічних, індивідуальних властивостей фахівця, що визначають соціальну компетентність майбутніх соціальних працівників, внутрішніх потреб в ній (суб'єктивний чинник)) та здатностей. Показники, в свою чергу, відбивають здібності особистості розуміти відносини, що репрезентується в емоціях, керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень (емоційний інтелект); уміння сприймати, розуміти та оцінювати соціальні об'єкти: інших людей, самих себе, групи, соціальні спільноти (соціальна перцепція); прагнення до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей в соціальній та професійній сферах (самоактуалізація); автономність та гнучкість в спілкуванні, розуміння ситуації, уміння самопрезентації, комунікативні вміння, впевненість, наявний комуніка-

тивно-особистісний потенціал, стабільність людських стосунків (комунікативність); вербальні вміння; знання про себе та схильність працювати над власним образом, іміджем, здатність до самопрезентації; характер особистісних властивостей індивіда, пов'язаних з діяльністю; організованість, що відбивають: здатність емоційно відгукуватися на переживання, дії іншої людини (емоційна обізнаність); здатність керувати власними емоціями (емоційна відхідливість, емоційна гнучкість); довільне керування своїми емоціями (самотивація); розвинена здатність до співпереживання, реагування на настрій співрозмовника (емпатія); розвинене вміння впливати на емоційний стан інших (розпізнавання емоцій інших людей, емоційна чуйність); здатність в оцінці особистих якостей партнерів по взаємодії (взаємопізнання), конфліктність в групі, вираженість загальних інтересів, вміння зрозуміти точку зору опонента, іншої людини (взаєморозуміння); значущість думки, вчинків інших представників групи, самокорекція, саморефлексія (взаємовплив); вміння жити реальністю (орієнтація в часі); погляд на природу людини; здатність до миттєвого пізнання (безкорисливе бажання нового, інтерес до об'єктів, не пов'язаний безпосередньо з задоволенням різних потреб); здатність творчо ставитись до життя та вирішення соціальних, професійних питань (креативність); здатність до автономності; спонтанність; чутливість, сенситивність до своїх бажань і потреб (саморозуміння); товарицькість, здатність до встановлення тривалих і доброзичливих стосунків з оточуючими, схильність до взаємокорисних і приємних контактів з іншими людьми (контактність); здатність до адекватного самовираження в спілкуванні, здатність до саморозкриття (гнучкість в спілкуванні); комунікативні вміння (орієнтація у новому колективі, міжособистісному спілкуванні; адекватна (ступінь) оцінка ситуації; вміння зберегти психічну рівновагу; терпимість до помилок інших людей (емоційна стійкість); відповідність зовнішнього вигляду і поведінки людини особливостям і умовами ситуації (вміння самопрезентації); готовність до комунікації незалежно від статі і віку співрозмовника; здатність “повернути розмову в потрібне рiчище”; орієнтація в правилах етикету в спілкуванні з незнайомими людьми, культурних нормах, звичаях, традиціях, обмеженнях у сфері спілкування; здатність знайти вихід зі скрутного становища в міжособистісному спілкуванні; володіння мистецтвом компліменту; володіння складними комунікативними навичками і вміннями; уміння відстоювати свої права, точку зору; здатність першими вступити в міжособистісний контакт, в спілкуванні; готовність допомогти доброю порадою; здатність сприйняти та опрацювати великий обсяг нової інформації; здатність добре слухати; схильність прораховувати всі наслідки і взаємні ходи; передбачливість, та відсутність страху помилитись; передбачливість щодо поведінки іншого; здатність зосередитись в сильно відволікаючих обставинах; знають шляхи підвищення кар'єри в своїй сфері діяльності; наявність арсеналу розмаїття соціальних ролей і способів взаємодії; вміння розв'язувати міжособистісні проблеми, ефективно застосовувати відпрацьовані сценарії поведінки в складних, конфліктних ситуаціях; наявність системи психологічних знань про себе і про інших, про соціальну дійсність, умінь, навичок в спілкуванні, стратегій поведінки в соціальних ситуаціях, що дозволяє будувати ефективне міжособистісне спілкування відповідно до цілей та умов взаємодії; здатність швидко і адекватно адаптуватися; здатність приймати рішення зі знанням справи, з огляду на поточну кон'юнктуру; здатність діяти за принципом “тут, зараз і найкращим чином”, отримуючи максимум можливого з огляду на обставини, що склалися; впевненість у собі та у своїх діях; швидкість прийняття соціально-профе-

сійних рішень і активність у наданні ділових пропозицій; надання переваги порядку у всьому; відповідальність.

Критеріями рефлексивної підструктури є повнота, ступінь розвитку здатності до рефлексії власної соціальної діяльності та діяльності інших. Відповідно, показники відбивають здатність студента до рефлексії власної соціальної діяльності та діяльності інших, сформованість рефлексивності (здібності до рефлексії), рефлексивних процесів (саморозуміння й розуміння інших, самооцінювання власної професійної діяльності й оцінювання інших, інтерпретації, самоінтерпретації, моделювання та проектування, самоаналізу і самооцінки та здатності до самодіагностики та самовдосконалення: уміння зайняти рефлексивну позицію, яка реалізується через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння інших, самооцінювання й оцінювання інших, інтерпретації, самоінтерпретації, моделювання та проектування; уміння поставити себе на місце іншого; уміння коригувати та стимулювати новий напрям вирішення соціальної / професійної задачі; уміння виділяти, аналізувати та співвідносити з предметною ситуацією свої власні способи дії; самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів та станів; уміння суб'єкта сприймати та оцінювати свої взаємовідносини з іншими членами групи; уміння рефлексувати та вербалізувати емоційні стани; уміння схематизувати ситуацію міжособистісної взаємодії; уміння оцінювати та застосовувати власні психологічні, індивідуальні та професійні ресурси; уміння здійснювати збір і фіксувати інформацію про власні якості, характеристики, цінності та настанови, професійні дії, їх ефективність, на основі застосування різноманітних методів самодіагностики; уміння виявляти можливі причини (зовнішні та внутрішні) особистісних та професійно-педагогічних проблем та складностей; уміння визначати напрями та способи професійно-особистісного самовдосконалення.

А відтак, щоб виявити сформованість особистісно-рефлексивного компоненту, ми розробили діагностичний інструментарій. Зокрема, діагностика за методикою “Мета – Засіб – Результат” (МЗР) (О. Карманова), розрахована на дослідження особистісних властивостей індивіда, пов'язаних з діяльністю, дозволила нам зафіксувати переважно низький рівень у 60,36 % студентів КГ а 60,24 % ЕГ) сформованості основних показників за шкалою “Засіб”, що свідчить про хронічний недолік засобів досягнення поставленої мети, респондентам характерні типові прояви обмеженості у виборі засобів: низький енергетичний потенціал, переважання парасимпатичної вегетативної нервової системи, конформність, сильна залежність від ситуації, від інших людей (в першу чергу від їх думки), велика кількість психологічних комплексів, які, зокрема, заважають використовувати стовідсотково внутрішній потенціал. У 39,05 % респондентів КГ та 39,18 % ЕГ зафіксовано середній рівень сформованості показників за зазначеним параметром і лише 0,59 % студентів КГ та 0,58 % ЕГ демонструють оптимальний результат за зазначеною шкалою.

Діагностика за допомогою цієї ж методики за шкалою “Результат” показала, що 34,91 % респондентів КГ та 36,84 % ЕГ реально оцінюють результати своєї діяльності, не переоцінюють, але і не недооцінюють результат, у оцінках інших людей та подій є досить неупередженими. 34,32 % респондентів КГ та 34,50 % ЕГ схильні недооцінювати результати своєї діяльності і високий відсоток студентів (30,77 % КГ та 28,66 % ЕГ) схильні переоцінювати результат своєї діяльності.

Для дослідження емоційного інтелекту майбутніх соціальних працівників ми використали методику “Діагностика емоційного інтелекту” (Н. Холла) (шкали: емоційна обізнаність, управління своїми емоціями, самомотивація, емпатія, розпізна-

вання емоцій інших людей). У результаті, діагностували у 87,57 % опитуваних КГ та 90,06 % респондентів ЕГ низький інтегративний рівень сформованості емоційного інтелекту, у 0,59 % опитуваних КГ та у 0,58 % ЕГ – високий, у 11,83 % КГ та 9,36 % ЕГ – середній рівень.

Особливо варто наголосити на тому, що низький рівень продемонстрували студенти за шкалами: “управління своїми емоціями” (емоційна відхідливість, емоційна гнучкість) – 96,45 % респондентів КГ та 97,08 % ЕГ); “самотивація” – 84,62 % опитуваних КГ та 86,55 % ЕГ; “емоційна обізнаність” – 79,88 % досліджуваних КГ та 78,36 % ЕГ; “розпізнавання емоцій інших людей” (вміння впливати на емоційний стан інших) – 68,05 % досліджуваних КГ та 76,03 % ЕГ; “емпатія” – 57,99 % студентів КГ та 64,92 % ЕГ. На жаль, було виявлено відсутність студентів за усіма параметрами, які досягли високого рівня сформованості показників.

Вимірювання комунікативної та соціальної компетентності за допомогою КОСКОМ В. Н. Куніциної (у модифікації автора) засвідчили переважно низький рівень сформованості даного параметра (59,76 % студентів КГ та 54,97 % ЕГ), середній – 39,64 % опитуваних КГ та 44,45 % ЕГ, високий – 0,59 % опитуваних КГ та 0,59 % ЕГ.

Результати діагностики за шкалою “розуміння ситуації” показали, що високий рівень сформованості показників даного параметра притаманний лише 0,59 % опитуваним КГ та 0,59 % ЕГ. Ці студенти вміють швидко орієнтуватися в новому колективі, в міжособистісному спілкуванні, зазвичай вірно оцінюють ситуацію, в якій доводиться знаходитись і діяти, добре орієнтуються в складних ситуаціях і досить швидко знаходять з них вихід. Середній рівень сформованості показників даного параметра виявили у 55,03 % досліджуваних КГ та 51,46 % ЕГ, низький – у 44,38 % респондентів КГ та 47,96 % ЕГ. У досліджуваних з низькими показниками за шкалою, виявляються протилежні особливості в поведінці.

Зазначимо, що для майбутніх соціальних працівників важливо уміти себе самопрезентувати (усвідомлювати важливість відповідності зовнішнього вигляду і своєї поведінки особливостям та умовам ситуації, добре орієнтуватися в тому, як потрібно виглядати і поводити себе відповідно до вимог ситуації, обставин). А відтак, вміння самопрезентації сформовані у 0,59 % студентів КГ та 0,58 % ЕГ на високому рівні, у 48,52 % опитуваних КГ та 43,86 % ЕГ – на середньому, у 50,89 % досліджуваних КГ та 55,56 % ЕГ – на низькому.

Не менш важливою у складі соціальної компетентності особистості – комунікативна компетентність (вміння легко долучатися до розмови в будь-якій компанії незалежно від статі і віку; вміння домовлятися, практично з будь-ким; вміння повернути розмову в “потрібне річище”, добре орієнтуватися в правилах етикету в спілкуванні з незнайомими людьми; практично завжди знаходити вихід із скрутного становища в міжособистісному спілкуванні; добре володіти мистецтвом компліменту, вільно і легко висловлюватися щодо позитивних рис людей; гарне уявлення про культурні норми, звичаї, традиції, етикет і обмеження у сфері спілкування). На жаль, результати діагностики за шкалою “комунікативна компетентність” показали, що тільки 3,55 % студентів КГ та 2,92 % ЕГ з високим рівнем сформованості даного параметра. Досліджувані з низькими показниками за шкалою проявляють протилежні особливості в поведінці і спілкуванні. У 60,36 % опитуваних КГ та 65,50 % ЕГ виявлено саме низький рівень сформованості даного показника.

Результати діагностики за шкалою “комунікативно-особистісний потенціал” дозволила нам виявити наскільки респонденти можуть легко, без особливих зусиль і

напруги, засвоїти великий обсяг нової інформації, вміють добре слухати, почуваються вільно в нових і незнайомих ситуаціях, приймаючи рішення, схильні прораховувати всі наслідки і взаємні ходи, рідко ображаються, легко знаходять спільну мову з людьми, можуть передбачити, як буде поводитися в тій чи іншій ситуації та чи інша людина, можуть зосереджуватися та працювати при сильних відволікаючих обставинах. А відтак, 2,96 % студентів КГ та 4,10 % ЕГ виявили високий рівень сформованості даного параметра, а 62,13 % опитуваних КГ та 54,38 % ЕГ мають саме низький рівень сформованості даного показника.

Застосована нами методика “Визначення рівня самоактуалізації особистості” (опитувач САМОАЛ) містить такі шкали: “саморозуміння”, “контактність”. Зокрема, за шкалою “саморозуміння” 4,14 % опитуваних КГ та 4,10 % ЕГ виявили високий рівень, 53,26 % опитуваних КГ та 56,72 % ЕГ – середній, 42,60 % КГ та 39,18 % ЕГ, відповідно, – низький рівень досліджуваного параметра. Варто зазначити, що високий показник за цією шкалою свідчить про чутливість, сенситивність особистості до своїх бажань і потреб, вони не схильні підміняти власні смаки і оцінки зовнішніми соціальними стандартами. Низький відсоток за шкалою “саморозуміння” властивий для особистостей невпевнених, які орієнтуються на думку навколишніх осіб, а відтак, ними легко маніпулювати.

Гнучкість у спілкуванні на високому рівні діагностовано лише у 2,37 % опитуваних КГ та 4,10 % ЕГ. Високі показники свідчать про автентичну взаємодію з оточуючими, спроможність до саморозкриття, орієнтацію особистості на особистісне спілкування, не схильність до фальшу або маніпуляцій. На середньому – у 69,23 % досліджуваних КГ та 69,59 % ЕГ, на низькому – у 28,40 % студентів та 26,31 % відповідно, що свідчить про наявність або відсутність у досліджуваних соціальних стереотипів, спроможності до адекватного самовираження в спілкуванні. Низькі показники характерні для людей ригідних, негнучких, не впевнених у власній привабливості тощо. Загалом, методика “Визначення рівня самоактуалізації особистості” (САМОАЛ) дала нам можливість констатувати те, що студентам, більшою мірою, притаманний середній та низький рівні сформованості показників за усіма параметрами та практично відсутність високого рівня.

За допомогою методики “Діагностика перцептивно-інтерактивної компетентності” (модифікований варіант Н. П. Фетіскіна) у 8,28 % опитуваних КГ та 12,28 % ЕГ виявили високий ступінь адекватності оцінки особистих якостей партнерів по взаємодії, у 83,43 % досліджуваних КГ та 79,53 % ЕГ – середній рівень, у 8,28 % респондентів КГ та 8,19 % ЕГ – низький. Також низький рівень конфліктності в групі, високий ступінь вираженості загальних інтересів, вміння зрозуміти точку зору опонента, іншої людини виявили у 2,96 % досліджуваних КГ та у 2,92 % ЕГ. Середній рівень сформованості характеристик особистості за параметром “взаєморозуміння” виявлено у 89,94 % досліджуваних КГ та 87,13 % ЕГ. Низький – у 7,10 % та 9,94 % досліджуваних відповідно.

Досліджуючи ступінь значущості думки, вчинків інших представників групи, самокорекції, саморефлексії за шкалою “взаємовплив”, ми встановили, що у 5,92 % опитуваних КГ та 4,68 % ЕГ сформований високий рівень даного параметра, у 66,27 % досліджуваних КГ та 60,23 % ЕГ – середній, у 27,81 % опитаних КГ та 35,09 % ЕГ – низький.

Діагностику рефлексивної підструктури соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників ми здійснювали за допомогою методики діагностики рефлексивності (опитувальник А. Карпова) та методики “Самооцінка рефлексивних

умінь” (Л. Носко) (у модифікації). Отитувальник А. Карпова дозволив діагностувати рефлексивність як психічну властивість, рефлексію як процес, рефлексування як стан і з’ясувати вираженість у опитуваних даного параметра: високий рівень у 3,55 % досліджуваних КГ та у 2,92 % ЕГ, відповідно, середній рівень – у 37,87 % та 40,35 % опитуваних, низький – у 58,58 % та 56,73 % відповідно.

У результаті діагностики студентів за методикою “Самооцінка рефлексивних умінь” (Л. Носко) (у модифікації) виявили високий рівень сформованості даного параметра у 10,06 % опитуваних КГ та 9,36 % ЕГ, середній – у 81,66 % та 77,78 % відповідно, низький – у 8,28 % та 12,87 % досліджуваних. Діагностика окремих показників засвідчила їх сформованість переважно на (1) високому та середньому рівнях: уміння поставити себе на місце іншого; уміння суб’єкта сприймати та оцінювати свої взаємовідносини з іншими членами групи; уміння оцінювати та застосовувати власні психологічні, індивідуальні та професійні ресурси; уміння здійснювати збір і фіксувати інформацію про власні якості, характеристики, цінності та настанови, професійні дії, їх ефективність, на основі застосування різноманітних методів самодіагностики; (2) низькому та середньому рівнях: уміння зайняти рефлексивну позицію, яка реалізується через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння інших, самооцінювання й оцінювання інших, інтерпретації, самоінтерпретації, моделювання та проектування; уміння коригувати та стимулювати новий напрям вирішення соціальної /професійної задачі; уміння виділяти, аналізувати та співвідносити з предметною ситуацією свої власні способи дії; уміння схематизувати ситуацію міжособистісної взаємодії.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. На підставі проведених розрахунків за усіма проведеними методиками, отримано узагальнені дані, які відбивають сформованість особистісно-рефлексивного компонента соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників на констатувальному етапі педагогічного експерименту. Зокрема, низький рівень показали 40, 24% КГ та 39,77 ЕГ, середній рівень – 59,17% КГ та 59,65% ЕГ, високий рівень – 0,59 КГ та 0,58 ЕГ опитуваних. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні результатів впровадження програми дослідно-експериментальної роботи з формування соціальної компетентності студентів, розробленої з урахуванням отриманих в ході дослідження результатів.

Література

1. Василюк Т. Г. Дидактичні засади формування соціальної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі навчання гуманітарних дисциплін [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Василюк Тамара Григорівна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2017. 20 с., С. 8.
2. Сидорук І. І. Визначення сутності поняття “соціальна компетентність майбутнього соціального працівника. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: “Педагогіка. Соціальна робота”*: зб.наук. пр. / Ред.кол. : Козубовська І.В. (гол.ред.) та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ “Говерла”, 2019. Випуск 1 (44). 218 с. – С. 174-178.
3. Сидорук І. І. Теоретичне осмислення сутності дефініції “компетенція”. Педагогіка [Текст]: зб. наук. пр.: [матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів “Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та спеціальної освіти” (13 травня 2019 р.)] / за ред. П. М. Гусака, А. В. Лякішевої та Н. І. Корпач. – Луцьк : Вежа-Друк. 2019. 296 с. С. 225-228.

References

1. Vasyliuk T. H. Dydaktychni zasady formuvannia sotsialnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi navchannia humanitarnykh dystsyplin [Tekst]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.09 / Vasyliuk Tamara Hryhorivna; Ternop. nats. ped. un-t im. Volodymyra Hnatiuka. Ternopil, 2017. 20 s., S. 8.

2. Sydoruk I. I. Vyznachennia sutnosti poniattia "sotsialna kompetentnist maibutnoho sotsialnoho pratsivnyka. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: "Pedahohika. Sotsialna robota": zb.nauk. pr. / Red.kol. : Kozubovska I.V. (hol.red.) ta in. Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU "Hoverla", 2019. Vypusk 1 (44). 218 s. – S. 174-178.
3. Sydoruk I. I. Teoretychne osmyslennia sutnosti defynitsii "kompetentsiia". Pedahohika [Tekst]: zb. nauk. pr.: [materialy Kh Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi kon-ferentsii naukovtsiv, aspirantiv ta studentiv "Aktualni problemy pedahohiky, sotsialnoi roboty ta spetsialnoi svity" (13 travnia 2019 r.)] / za red. P. M. Husaka, A. V. Liakishevoi ta N. I. Korpach. – Lutsk : Vezha-Druk. 2019. 296 s. S. 225-228.

Одержано статтю: 26.09.2019

Прийнято до друку: 16.10.2019

УДК 371.132 – 021.483
DOI: 10.15330/esu.17.278-284

Іванна Таргоній,

аспірантка, Рівненський державний гуманітарний
університет (м. Рівне, Україна)

Ivanca Targonii,

Post-graduate student, Rivne State Humanitarian
University (Rivne, Ukraine)

ivanca18@ukr.net

ТОЛЕРАНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ: СТАН ВИХОВАНOSTI

TOLERANCE OF PEDAGOGICAL COLLEGES' STUDENTS: STATE OF EDUCATION

У статті проаналізовано стан вихованості толерантності у студентів педагогічних коледжів. Розроблено критерії та відповідні показники вихованості толерантності у студентів педагогічних коледжів: когнітивний (знання щодо сутності толерантності; усвідомлення значущості толерантності у суспільстві; знання про якості толерантної особистості); емоційно-ціннісний (розвинена емпатія; мотивація на виявлення якостей толерантної особистості; прагнення до діалогічного спілкування); поведінковий (вміння: виявляти гуманність, терпимість, доброзичливість, чуйність, володіти своїми емоціями та поведінкою; взаємодіяти, співпрацювати та вступати в діалогічне спілкування; знаходити способи попередження та вирішення конфліктів). Здійснено добір діагностичного інструментарію відповідно до проблематики дослідження, вікових особливостей раннього юнацького віку; виявлено та схарактеризовано рівні вихованості толерантності у студентів педагогічних коледжів.

Ключові слова: толерантність, виховання толерантності, критерії і показники вихованості толерантності, стан вихованості толерантності, студенти педагогічних коледжів.

The article analyzes the state(level) of pedagogical colleges' students tolerance. The criteria and corresponding indicators of tolerance education among students of pedagogical colleges are developed: cognitive (knowledge about the essence of tolerance; awareness of the importance of tolerance in society; knowledge about the qualities of a tolerant personality); emotional value (developed empathy; motivation to identify the qualities of a tolerant personality; desire for dialogic communication); behavioral (ability: to show humanity, tolerance, kindness, responsiveness, to possess their emotions and behavior; to interact, cooperate and engage in dialogue; to find ways to prevent and resolve conflicts). The selection of diagnostic tools in accordance with the research issues, age characteristics of early adolescence; levels of education of tolerance of pedagogical colleges' students are revealed and characterized.